

571.

Σὺν παλάμῃσι Θεῶν.

DISPUTATIO ETHICA

De

JUSTITIA,

Quam

Benevolo Incltyti Senatûs Philosophici Indultu & permissu, placidæ Eruditorum disquisitioni

In celeberrimâ Academiâ LIPSIENSI

proponunt

P R A E S E S

M. ALBERTUS HEINÆUS

AURICO FRISIUS-ORIENTALIS,

S.S. Th. St.

&

RESPONDENS

CHRISTIANUS SALICHIUS

Brumbiensis Saxo, Philos.

Baccalaureus.

Ad diem 7. Julij, Anno 1655.

H. L. 2. S.

Literis BAUVERIANIS.

19.

a. XLIX. 30.

oll. diss. A
9, 30

Illustrissimo atq; Celsissimo Principi ac Domino

DN. ENNONI LUDOVICO,

Principi ac Domino in Frisiâ Orientali, Principi in Eſe-
nâ, Stededorff/ & Wittmund/ &c. Domino ac Principi meo
Clementissimo Salutem & Incolumi-
tatem Dicit:

Quatum, *ILLUSTRISIME atq; CELSISIME*
PRINCEPS, DOMINE CLEMENTISIME, unusquisq;
debeat Patria, quantumq; in modum eidem obſtrictus ſit, loquuntur
paſſim hiftoriarum monumenta, teſtantur innumera exempla. Vnde
Imperator Juſtinianus inquit, & Patri & Patriæ naſcitur. Nec nobis, uti
habet ſummum illud Eloquentiæ Romanæ Numen, ſolum nati ſumus, ſed ortus
noſtri partem PATRÆ ſibi vendicat, partem Amici: Et unicuique noſtrum chari
ſunt Parentes, chari familiares, ſed omnes omnium charitates una Patria
complexa eſt. Cum itaq; me meaq; ſtudia à teneris ferè ungviculis Patriæ
conſecrarim dulciſſimæ, demonſtrandum jam jam erit, ecquid hætenus in lite-
ris profecerim, vel quid in poſterum SIBI de me polliceri certò poſſit. Hoc
verò perfici ne utiquam potuit, niſi *VESTRÆ, CELSISIME PRINCEPS,*
CLEMENTIÆ hoc levidenſe munus chartaceum ſummâ ſubmiſſione hu-
milimè dem, dicem & dedicem. TE enim non tam PRINCEPEM agnoſcit
quàm PATREM ejusdem de prædicat meritò. Fateor equidem ingenuè, ne-
bilum his ipſis contineri pagellis, quod V. ILL. CELS. condignum queat, eas
tamen non planè improbatum, ſed ſereno vultu acceptum iri, ſpem parat cer-
tiſſimam inſignis & ſingularis planè erga ſtudia literarum favor, cui etiam me
totum commendo, & ut in illo me jucundè & ſuaviter conquieſcere patiatur,
humilimè, ut decet, oro atq; obteſtor. Quod reliquum eſt D. T. Opt. M. oro,
ut ILLUST. CELS. V. velit diu ſalvum atq; florentem eſſe, quò ſub ILLIUS
tutelâ Patria tuta ac incolumis permaneat diutiſſimè. FIAT! FIAT!

dabam Lipsiæ à muſeo meo d. 6. Julij

Anno el. Ire LV.

Illuſt. ac Sereniſs. Cels.
Veſt.

Subjeſtiſſimus Cliens

M. Albertus Heinæus PRAESES.

572

כאלהים

PRÆLOQUIUM.

Inter omnes virtutes, quibus continetur & perficitur vita civilis, principem locum obtinere Justitiam nemo non videt; Nulla namque respublica salva esse potest sine *Justitiâ*, adeò ut nec latronum aut furum cohors aggredi quidquam possit aut efficere, si ipsi inter se ab injuriis non abstineant, ut *Plato* Philosophorum Parens docet *l. 1. de republ. in fin.* Quare etiam *Ferdinandi* Imperatoris Germanorum Symbolica vox fuit: *Fiat Justitia aut pereat mundus.* Egregia fanè vox, quia nulla hominum societas subsistere, nulla resp. incolumis permanere, nullaq; jura vigere sine illâ possunt. Propterea etiam vocatur virtus cœlestis, & teste *Philosopho*, *Hespero* atq; *Lucifero* admirabilior, *Thesaurus* omnium virtutum, *Afsertore Pythagorâ*, & *Cicerone* judice, splendidissima & Excellentissima omnium virtutum regina ac Domina est. Hinc etiam *Homerus* Reges Jovis discipulos esse statuit, quia à Jove Justitiam in primis addiscere, & deinde inter mortales exercere, & omni studio omniq; diligentia observare necessum habeant, Deinde ne cum aliis Jovis posteris terrenâ conservatione vilesceret, eam inter sydera locarunt. Testis nobis est *Nigidius* cognomento *Figulus* Philosophus peregregius, & in astronomiæ scientiâ peritissimus, qui scribit: Inter Leonem & Libram Virginem esse, quæ *Justitia* sive *æquitas* appellatur. Addit prætereà: Hanc à mortalibus quondam recessisse, & ad superos remeasse, ut, quæ solita esset in cœtu hominum versari, eisq; præcipere, ne à

recto atq; honesto decederent: cujus monitis quousque paruerunt, securi sine anxietate & sollicitudine victitarunt: sed postquam mandata ejus contempserunt, luxuria, avaritia, cupiditasq; invaluit, & invidiâ ac mutuis odiis exarserunt, tunc dolos atq; insidias inter se necere cœperunt, & alter alteri imponere, & vulnera cædesq; inferre. Tum Dea, cum nullum sibi in terris locum relictum cerneret, in cœlum se extulit, sempiternumq; pietatis suæ præmium accepit. Hac ille.

Etenim quod cor est in humano corpore: In grege pastor: In exercitu Imperator: Illud in amœnissimo virtutum hortulo Justitia esse videtur: Ut enim mortuo corde vita tollitur: Pastore sublato grex dispergitur: Imperatore remoto Exercitus conturbatur, ita si tollitur Justitia, tollitur quoque cum eâ rerum publicarum anima, civitatum norma &c. Constat ergo ex hisce ortum hujus virtutis esse cœlestem, statum cœlestem, unde etiam ejus effectus esse cœlestes nullatenus dubitamus: Quare sine ambagibus sub Justitiæ Autore & Fautore de eadem theses nonnullas proponere constituimus. Sit itaque

MEMBRUM PRIMUM

De

Etymologiâ, Homonymiâ & Synonymiâ vocabuli.

§. 1. Antequam naturam & distributionem Justitiæ introspeciamus, prius hujus vocabuli Etymologiam præcognoscamus Illudque ab æquivocatione liberemus, oportet.

§. 2. Etymologiam sive Originationem vocis quod attinet, varii variè in eâ indagandâ desudant: *Alij* enim Justitiam deduci volunt (1.) à Jove, juris & justitiæ Authore & quasi Patre, quo nomine *Hesiodus* Justitiam tanquam virginem & Jovis filiam in Originibus Deorum ponit, quæ
Patri

Patri affideat, & si violetur, pœnas injuriæ vindices effla-
 gitet: *Becman. in Origin. p. 578.* Nonnulli (2.) à sistendo vel
 constituendo jure, quod eo modo jus sistatur, vel stet aut
 consistat, ut sit quasi Juristitia five juris status. *Hotom. ad
 præf. Instit.* Alij (3.) Justitiam per *μετάθεσιν* quasi visti-
 tiam dictam putant, quod vim sistat. *Alc. l. 1. pag. 29.* Alii
 (4.) à *subjecto* nimirum à Justo, quia Justitia non nisi in
 viris justis reperitur, sicut à malo malitia dicitur. Alii de-
 nique (5.) *ab Objecto*, scilicet à jure derivant, quæ Ety-
 mologia videtur esse convenientissima, idque probamus
 à *derivationis naturâ*: Derivatio enim nihil est aliud,
 quàm derivati à primitivo deductio; jus ergò est primiti-
 vum, & justitia derivativum.

§. 3. Hisce prælibatis vocabulum hocce etiam ab
 æquivocatione est liberandum, non enim semper eodem
 modo usurpatur. Sumitur (1.) *Improprie* pro ejusmodi
 Justitiâ, quæ etiam competit brutis. Ita Ciconiarum ge-
 nus habetur pro justissimo, ut Hippotamorum pro iniquis-
 simo. Ideòque in Regum sceptris ciconiam superiore
 loco, inferiore verò equum fluviatilem olim fabricabant.
Camerar. Dec. 3. etym. 6. (2.) Sumitur sæpissimè pro *Justi-
 tiâ universali*, i. e. pro obedientiâ juxta omnes leges, ut,
 cum dicimus, *Aristidem* esse justum i. e. obedientem omni-
 bus legibus. Sumitur (3.) pro *Justitiâ Theologicâ* tum
 legali, tum Evangelicâ, quæ nostra sit fide meritum Christi
 apprehendente, quæ à proposito nostro nimis aliena, ut-
 potè cum Philosophi eam ignorent. Sumitur (4.) *ab-
 usive*, e. g. pro æquali prædæ distributione, quam Prædones
 observant, non diu enim illorum societas duratura, nisi
 justitiam quodammodo observarent: Sed nec hæc ad
 rem facit. Deniq; (5.) sumitur pro *eâ Justitiâ*, quæ vir-
 tutis in genere acceptæ peculiaris & à reliquis distincta spe-
 cies est, quæ acceptio hujus est loci. Hæc diversitas in

usurvocabuli *Justitia* prudenter consideranda est, ne ambiguitate decipiamur, aut alios decipiamus, quod contigit Malvendæ, qui dixit, homines dilectione esse justos, & quidem ex eâ ratione, quia dilectio reddit debitum Deo, cum tamen quæstio esset non de legali, sed Evangelicâ Justitiâ: ut interim taceamus, legi divinæ à nobis in hac corruptione satisfieri nequaquam posse, unde & legali Justitiâ, quanta in nobis vel maxima est, non salvamur.

§. 4. Restat jam Synonymia. Sciendum verò est, quod nulla hîc dentur Synonyma, nisi quæ forsàn hîc suggeret paraphrasis. Græcis dicitur *δικαιοσύνη*, quæ vox derivatur à *δικαιος* justus sive æquus. Hanc verò *Aristot.* l. 5. c. 7. deducit ἀπὸ τῆς δίχα, unde *δικαιον* quasi *δίχασον*, quod inter duas partes æquales rem scindat, neutri parti plus minusve ratâ portione tribuens; Sic & *δικαιω* dici vult quasi *δίχασω*. At *Plato* putat *δικαιον* dici quasi *διαιον*, i. e. *διὰ ἴον*, i. e. per omnes res percurrens, adscitâ sibi literâ κ propter *Ἐφωρίαν*, quia justitia in omnibus rebus deprehêditur, ejusq; usus in omnibus actionibus requiritur. Dicitur etiam quandoque æquitas: Item Regina virtutum &c. Pertinet huc pulcherrimum illud *Justitiæ* simulacrum: *Justitia* est virgo, civitatum Domina, dextra tenens gladium, quo malorum scelera vindicare, sinistra suspendens lancem, quâ bonorum opera ex æquo pensitare possit. Ebræi habent *קִרְיָה* *Justitia* à radice *קִרַּץ* i. e. *Justificari* sive *Justum* esse, Germanicè redditur: *Gerechtigkeit*. Et hæcenus fuit definitum. Sequitur jam

MEMBRUM SECUNDUM

De

Justitiâ Universali.

§. 1. Eth

§. 1. Etsi de particulari Justitiâ tractare nobis decretum est, tamen cum ipsi Universalis Justitia eâ cognitione juncta sit, quâ totum quodlibet suis partibus: Unde & Aristoteles, & post eum Ethici Scriptores hodierni ad unum (quod sciam) omnes utriusque justitiæ tractationem conjungunt: non erit nobis fraudi, si & nos eorum vestigiis insistentes, paucula de Justitiâ Universalis disputationi nostræ inseramus.

§. 2. Aristoteles *l. 5. Ethic. c. 1.* eam ita definit: *ἡ δικαιοσύνη ἐστὶ ἐξὶς ἀφ' ἧς πρακτικοὶ τῶν δικαίων εἰσὶ, καὶ ἀφ' ἧς δικαιοπραγῶσι καὶ βέλονται τὰ δίκαια.* i.e. *Justitia est habitus quo homines idonei sunt, ad agendum ea, quæ justa sunt, eademq; agunt & volunt.*

§. 3. Hanc definitionem sunt, qui putent particularis esse Justitiæ. Sed quoniam eam proposuit Philosophus initio *libri V. Ethic.* antequam de Justitiâ vel universalis vel particulari differeret sigillatim: dubium nobis non est, quin eam utrique potius communem, quàm particulari propriam esse voluerit. Id quod prætereà et ipsa verba clamant, ut paulò post magis patebit. Possunt enim omnia quæ ibi dicuntur, Universalis Justitiæ applicari.

§. 4. Sunt, qui dicant, hanc definitione solum vocabulum declarari, non ipsam rei exprimi essentiam. Sicut enim, si quis fortitudinem definiat, secundum quam fortiter homines agunt: aut liberalitatē, secundū quam liberaliter, & ita in cæteris, non rei sed nominis definitio illa futura est: Ita & in hanc Justitiæ definitione rem se habere. Quæ, tametsi satis speciosè proferuntur; liceat tamen nobis, quoniam eadem & paulò copiosior est, & plus adhuc, quàm nuda nominis definitio, habet in recessu, eam (uti & ante nos ab aliis factum esse constat) per modum justæ ac realis definitionis in genus suum ac differentiam specificam resolvere.

§. 5. Ge-

§. 5. Generis ergò loco ponitur vocabulum *habitus*. Quod quidem genus esset particularis Justitiæ. Unde vides, vel hoc nomine definitionem hanc meliùs ad Universalem, quàm particularem Justitiam quadrare.

§. 6. Differentia constat (1.) *Subiecto*, quod sunt *homines*. Sicut enim virtus est bonum homini proprium, ita etiam Justitia non nisi solis hominibus convenire potest. (2.) *Objecto*. Hoc exprimitur in definitione verbis: *Ea quæ justa sunt*: Justitia enim circa justa versatur. Justa autem sunt, quæ legibus sunt congrua, & rectæ rationi consentanea. (3.) *requisitis*, quæ cum Ethicorum filiis tria facimus: (a.) *δυνάμει* s. *facultatis*, quòd homines per hunc habitum Idonei sint ad agendum ea, quæ sunt justa. Etenim habitus istiusmodi est qualitas, per quam Subiectum est aptum & idoneum ad agendum, habetque virtutem secundum illum habitum operandi. Ubi verò nulla talis est facultas, ibi etiam nullus habitus. (β.) *πράξεως* s. *actionis*, ut etiam hic habitus sese in actum proferat: Est enim Justitia habitus practicus, qui in praxi consistit, ex praxi oritur, & praxin respicit. Non enim sufficit, habere facultatem agendi ea, quæ justa sunt, sed etiam est hoc necessarium, ut habitus ille facultatem suam in actum producat & justa operetur. Nemo enim laudari potest, qui habet facultatem agendi justa, nisi etiam justa agat, cum virtutes non sint ociosæ qualitates, quæ in homine latent, sed, quæ in ipsum actum prorumpunt. (γ.) *βελησεως* s. *voluntatis*. Etenim non quælibet actio est virtuosa, si quidem multæ actiones sunt intelligendæ quæ fiunt ex *παραίεσιν*, ut etiam velint, eligant & expetant ea, quæ sunt justa, adeoque omnia adsint virtutis requisita. Qui enim temerè & casu aut invitus & ignorans agit justa, non ex Justitiæ habitu operatur. Siquidem, ut Ethici tradunt, ista sunt distincta, *justa agere & justè agere*, illud quamvis *justam*.

stam actionem, hoc eandem sed ex habitu & *πραξις* profectam infert.

§. 7. Hæc de definitione illâ Aristotelicâ sufficiant. Quæ, si cui minùs satisfacit, is ejus loco definitionem recentiorum cognoscat licebit.

§. 8. Sic autem definiunt Universalem Justitiam: *Quod sit virtus optima & Univerſa, omnesq; virtutes includens ad publicam utilitatem promovendam & politicam societatem conservandam.*

§. 9. Differt hæc 1. à generali virtute, non quidem nudo nomine, ut vult *Timpl. 3. Ethic. c. 10. q. 2. & 4. Sagittarius. Exerc. 14. th. 6.* Sed τῷ λόγῳ sive ratione aut ipsâ definitione, 2. à particulari justitiâ (α.) ut totum à parte. Nam Universalis particularem sub se complectitur. (β.) *Objectis*: Universalis versatur circa omnium virtutum objecta, particularis circa proprium, ut postea declarabitur. (γ.) *Actionibus*. Actiones enim Particularis Justitiæ sunt commutare & distribuere, sed Universalis, omnium virtutum actiones observare. (δ.) *Fine*. Quia particularis Justitiæ finis proprius est servare æqualitatem & vitare inæqualitatem in bonorum aut malorum vel distributione, vel commutatione: *Universalis* verò cum reliquis communem habet,

MEMBRUM TERTIUM

De

Justitiâ particulari in genere.

§. 1. A Justis definiri solet, quod sit constans & perpetua voluntas jus suum cuiq; tribuendi. Quæ definitio habetur *l. X. ff. de just. & jure, & Inst. cod. in princip.* Et hæc à Philosophis quoque, sive quòd non alia esset in promptu, sive ob nescio quam aliam causam transsumi & explicari cœpta est, quanquam ne reprehensoribus qui-

B

dem

dem caruit. Equidem *Christ. Liebenthal / Colleg. Ethic. Exerc. 13. q. 3. p. 141. Christ. Matthia, System. Eth. Exerc. 9. q. 1. p. 273. & seqq. Hornej. Philos. Moral. c. 11. §. 14. p. 447. nec non Adamus Romanus Exerc. Eth. 9. §. 8. & Georg. GuttR. Disp. Ethic. 11. §. 16.* eam non planè rejiciunt, ac probant potiùs. Censuit tamen Thomas meliùs eam habituram, si sic fuisset concepta: *Justitia est habitus, secundum quem aliquis constanti & perpetuâ voluntate jus suum cuiq; tribuit.* Sed uti fortasse non patientur Jure Consulti textus sibi suos à Philosophis hominibus interpretari: Ita & nobis ignoscent, si in argumento Philosophico definitiones ab ipsis non mutuemur.

§. 2. Nos verò aliis definitionibus omissis hanc retinemus: *Justitia particularis est virtus moralis, qua servat mediocritatem circa rerum externarum distributionem & permutationem.*

§. 3. Circa hanc definitionem demonstranda est veritas tum *Generis* tum *Differentia*. *Generis veritas formalis* probatur è generis (a.) *definitione*. Virtus enim moralis apta nata est de pluribus specie differentibus prædicari in quid est, uti è virtutum genealogiâ patescit. (ß.) *Proprietatibus*, quales sunt: *prioritas*, *latitudo*, *continentia virtualis*. Est enim virtus prior *Justitiâ*, non *prioritate temporis*, quæ comitatur actiones *Justitiæ* habitum generantes & introducentes: Non *prioritate causalitatis*, quæ in animæ potentias, utpote virtutum causas, cadit, sed *illa*, à quâ non recipitur effendi consequentia: Et hunc modum *prioritatis* vocant Philosophi modum *prioritatis naturâ*, cum Genus habeat se ut pars speciei, illique essentiam communicet.

§. 4. *Generis veritas materialis*. quod scilicet virtus *Moralis* sit *Justitiæ* particularis proximum genus. Quandoquidem enim hæc *Justitia* est species specialissima, & ex
conce-

conceptu Entis latissimo ad inferiora non *Substantia*, per se enim non subsistit, sed *Accidens*, quia Enti in actu specifico existenti supervenit, idque non *respectivum*, non enim habet correlatum, sed absolutum, *Quantitas* igitur erit vel *Qualitas*. Priori rejecto, quia à Justitiâ homo non dicitur quantus, sed qualis, posterius remanet. Porro in *Qualitatis* categoriâ proximum ejus genus non erit *habitus*, etsi enim sit animi, & industriâ partus seu acquisitus, & perfectus (præsupposito, quod neque sit naturalis vis, neque affectus, videantur *Jacob. Mart. b. m. Synops. l. 2. c. 1. p. 59. seq. & D. Wendel. Pract. Phil. Sect. 2. c. 1. p. 125. seqq.*) Sed *Virtus*, quæ proximè & immediatè dicitur de Justitiâ, & non simpliciter talis, sed moralis, ita ut distingvatur hæc Justitia particularis à virtutibus intellectualibus.

§. 5. Differentiam quod concernit, in hac definitione duplex datur (1.) *Generica*, quæ competit omnibus virtutibus, & exprimitur per terminum *mediocritatis*.

§. 6. (2.) *Specifica*, quæ desumitur (a.) *ab Objecto*, quod repræsentatur per res externas, quæ docente *D. Wendel. cit. loc. p. 360.* sunt vel *externa bona*, ut pecuniæ, honores, & id genus alia; vel *externa mala*, ut onera & pœnæ. (β.) *ab Officio*, quod innuitur in definitione per hæc verba: *Distributionem & permutationem*.

§. 7. Oppositum hujus Justitiæ particularis est *Injustitia particularis*. Observandum est enim, cum in cæteris virtutibus duo dentur extrema, quæ non simul in eadem actione & subjecto concurrunt, sed ita sibi sunt opposita, ut alterum ab altero pellatur: Justitiam habere aliquid peculiare, & unicum tantum extremum, quod est *Injustitia*. Sed tamen nihilominus in hoc unico extremo excessus pariter & defectus est. Injustus enim qui est, plus uni, alteri verò minus æquo tribuit: Et ita in excessu & defectu pariter peccatur,

§. 8. Est *q*ue *Vitium* in rerum externarum distributione vel commutatione à mediocritate recedens. A Philosopho vocatur *μισότης* inæqualitas, quia ab æqualitate discedit.

MEMBRUM QUARTUM

De

Justitiâ particulari in specie.

§. 1. Justitia Particularis dividitur in *distributivam* & *Commutativam*. Nos, secundum Philosophum, initium facimus à Justitiâ Distributiva, & statim ipsam proponimus definitionem.

§. 2. *Distributiva Justitia, est Virtus qua servat mediocritatem circa premiorum & pœnarum distributionem, quantum cuiq; de illis debetur.* Definitum est Justitia distributiva ab *Arist.* *διανεμητική, τὸ ἐν ταῖς διαφοραῖς δικαίαις εἶδος* l. 5. *Ethic.* c. 2. Dicta enim Distributiva à verbo distribuere, quod non tantum in genere est aliquid dividere, & alicui tribuere, sed vi Etymi, significat rem communem publicâ Authoritate partibus communitatis distribuere.

§. 3. Definitio hæc constat (1.) *Genere*, quod est *Virtus*. Licet enim virtus non sit genus proximum, sed remotius, cum inter virtutem & Justitiam distributivam intersit Justitia particularis, ita quidem, ut Justitia distributiva non immediatè cum virtute, sed cum Justitiâ particulari jungatur. Tamen, ne bis eadem vox odiosè repetatur, virtutis vocabulum substituere placuit, præsertim cum idem ab omnibus ferè sic fieri cerneremus.

§. 4. (2.) *Differentiâ*, quæ sumitur 1. à *formâ*, quod servet mediocritatem non quidem secundum proportionem *Aritbmeticam*, ut voluit *Xenophon*, neq; juxta *Harmonicam*, quod probare conatus est *Bodinus*. *Vid. Cl. Horn. p. 470. seqq.* Sed *Geometricam*; quæ est, quando numeri ita progrediuntur, ut quoties primus eorum continetur in
secun-

secundo, toties tertius in quarto, & sic deinceps. Talis est in his numeris 2. 4. 6. 12. Sicut enim se habent 2. ad 4. ita se habent 6. ad 12. nam uti binarius numerus bis continetur in quaternario, ita senarius bis itidem reperitur in duodenario. Et quod hæc proportio sit in *Justitiâ distributivâ* adhibenda, probamus (α.) *à distribuendi actu.* Distributio enim suum cuique tribuit, Jam aliud convenit nobili aliud verò ignobili &c. (β.) *à personis.* Quia non omnes personæ sunt æquales, sed maxima earum in Civitate est diversitas, quare in Justâ distributione spectare oportet dignitatem personarum, inter quas aliquid est distribuendum. Ubi autem talis personarum observatio, ibi etiam geometrica proportio observatur. (γ.) *à necessitate.* Necessesse enim est, si velimus nostram conservare rempublicam, ut tantum honoris & præmii tribuamus civibus nostris, quantum in illis est virtutis.

§. 5. Deinde differentia Justitiæ distributivæ capitur *ab Objecto*, quod sunt *præmia & pœna.* Præmia sunt duplicia: honores & opes.

§. 6. Opum Distributio ut sit legitima, hæc poscit requisita. (α.) *ut antecesserit virtutis actio & meritum.* Quamvis verò usus ferat, vitia non minus, interdum & magis, præmiis ornari, quàm virtutes; Istamen cum excessus ingens sit, minimè probandus, à Justitiâ utiq; multum aberrat atque deficit. (β.) *Quò excellentior est virtus, tantò præclarior præmium.* E.g. cum fuerint distribuendi mille coronati in Davidem 10000, & Saulem 1000. hostiū Philistæorum cœdentem, duplex instituenda fuerit comparatio: quarum prior comparet *virtutem cum virtute*, & utriusq; ad alterum *αναλογίαν* conferat; eaque se habebit tali modo, sicut se habet unum ad decem, sic virtus Saulis ad virtutem Davidis. Posterior *præmium cum premio*; ut ita se habeat præmium Saulis ad præmium Davidis, sicut

B 3

virtus

virtus & factum illius, ad virtutem & facta hujus. Comparationem proinde sic instituimus. David cecidit decem millia: Saul mille: Juncta conficiunt undecim millia; In partes ergo undecim divido & præmium; emergetque pars quævis $90\frac{1}{10}$ tantum tribuetur Sauli: Decies verò plus Davidi, hoc est, $909\frac{10}{11}$.

§. 7. Non autem tantum ad actiones virtutis, sed interdum quoque ad alias personarum qualitates respiciendum est. E. g. Si pecunia publica sit distribuenda, plus pauperibus est tribuendum, si honores sint conferendi & dignitates, magis sunt honorandi illi, quos *Aristoteles* $\chi\alpha\epsilon\lambda\epsilon\nu\tau\alpha\varsigma$ vocat. Contrà si onera & contributiones sunt distribuendæ, plus divitibus est imponendum quàm pauperibus, quia illi his majores habent possessiones. Quæ de præmiis diximus, facile possunt & ad pœnas accommodari.

§. 8. Extremum Injustitia distributiva est, quâ immerentes pœnis, contrà præmiis indignissimi afficiuntur. Et vocatur Injustitia distributiva vel, quæ neque dignis præmia, neque fontibus pœnas distribuit.

§. 9. Longè se habet aliter *Justitia commutativa*, quæ est virtus servans mediocritatem in contractibus, commutationibus, & obligationibus secundum proportionem *Arithmetica*. Græcè dicitur $\sigma\omega\nu\nu\alpha\lambda\lambda\alpha\kappa\tau\iota\kappa\eta$, quia ἐν $\sigma\omega\nu\nu\alpha\lambda\lambda\alpha\gamma\mu\alpha\sigma\iota$ i. e. Contractibus occupata est. Dicitur interdum & correctiva, quia rerum commutationem ita corrigi, ut neutri parti injuria inferatur.

§. 10. Definitio constat (1.) *Genere*, quod est *virtus*. (2.) *Differentiâ*, quæ est quod servet mediocritatē secundum proportionem *Arithmetica*, quæ est, cum numeri ita progrediuntur ut æqualis inter omnes sit distantia i. e. quantum primus abest à secundo, tantum tertius distat à quarto &c. Talis proportio est in istis numeris 2. 4. 6. 8. sicuti enim inter 2. & 4. binarius intercedit, ita & inter 6. & 8.

& 8. Et quod hæc proportio fit in Justitiâ Commutativâ adhibenda, probamus (a.) *ab æqualitatis consideratione.* Æqualitas, in quâ omnis Justitia consistit, vel ex dignitate personarum æstimatur, vel simpliciter ex rebus ipsis. Prius commutationibus primò ac per se competere non potest, sicut antea probatum est. Ergò relinquitur altera æqualitas quam ex rebus ipsis sumimus. Hoc enim æquale est, quod simpliciter interjacet inter plus & minus, sive cum res in duas æquales partes dividitur, ita ut æqualis sit distantia à lucro & damno. (β.) *ex permutationis origine.* Qui enim primitus permutationes instituebant, res cum rebus permutabant, & æqualitatem in omnibus rebus observabant. (γ.) *ex Arithmetica proportionis definitione.* Nam in hæc definitione paria & æqualia sunt intervalla terminorum, ita ut termini à se mutuo sint æquè distantes & nullus alterum superet.

§. 11. Unde etiam Justitia Commutativa & distributiva tribus distinguuntur modis. (1.) *Actionibus.* Justitia Commutativa justè & rectè res commutat, ita ut commutatione factâ, utraque pars æqualem habeat proportionem. Distributiva verò bona vel mala, pro diversâ personarum dignitate distribuit. (2.) *Objectis.* Illa versatur circa res inter privatos vel quasi privatos commutandas, hæc verò circa bona & mala publicè inter plures distribuenda. (3.) *Proportionibus.* Illa Arithmeticam, hæc Geometricam observat, *Magis. l. 5. Ethic. c. 2.*

§. 12. Extremum hujus Justitiæ est Injustitia commutativa, seu defraudatio illa in contractibus, quâ quis sibi plus quàm par est, acquirens, alteri tantundem detrahit; unde in eâdem actione excessus pariter & defectus conjunguntur. Et hæc de Justitiâ dicta in præsentiarum sufficiant.

SUPER-

SUPERPONDIA.

Non omnis qui justa vel injusta agit, est justus vel
injustus.

Non semper justum est suum cuiq; tribuere,
Vim vi repellere licet.

Volenti non fit injuria.

Non licitum & justum est, seipsum interficere.

De Cyro puero refert Xenophon, quòd interlu-
dendum, quum adolescens procerioris statu-
ræ longiorem tunicam detraxisset adolescen-
ti breviori, eiq; tunicam breviorē tradidif-
set, judicaverit, permutationem esse justam;
quæritur an rectè? N.

Quanti Justitiam facias, HEINÆE Magister,
Scitè conscriptis bisce probas thesibus.

M. Johan. Preibisius, Fac. Pbil. Assess. Collegij
B.M.V. Senior & Reipl. Lips. Senator.

Ad Politis. Dn, Præsidentem.

Justitiam voluit fieri, mundumq; perire
Caesar, & hoc dictum Tutemet ipse probas.

Obsecro, Justitiæ est cui tam perspecta facultas,
Culpâ hujus mundum posse perire putas?

Quin magis hâc salvâ consistere fœdera mundi,
Sublatâ in nihilum corruitura putens.

Vera tamen censes: Aliâ nisi lege manere

Jura, nisi mundo depereunte, queunt;

Nos quoq; Justitiam fieri mundumq; perire

Poscemus voto Caesaris atq; Tuo.

M. Jac. Thomasius Moral.
Philos. P. P.

F I N I S,

Coll. diss. A. 49, misc. 30